ОСВОБОЖДЕНИЕ ГОМЕЛЯ

БАЯВАЯ САДРУЖНАСЦЬ

Гом. праўда, 1983, 24 лістапада

У вызваленні Гомеля і вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў вялікую дапамогу воінам Савецкай Арміі аказалі партызаны Гомельскага злучэння, якім камандаваў сакратар падпольнага абкома партыі, Герой Савецкага Саюза Ілья Паўлавіч Кожар.

Да верасня 1943 года, часу ўступлення савецкіх войск на тэрыторыю нашай вобласці, у саставе Гомельскага партызанскага злучэння барацьбу супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў вялі 16 брыгад народных мсціўцаў.

У перыяд падрыхтоўкі Гомельска-Рэчыцкай аперацыі камандаванне 1-га Беларускага фронта паставіла перад партызанамі задачу: праводзіць знішчальныя аперацыі ў тыле варожай групоўкі войск, якая ўтрымлівала Гомель, разбураць камунікацыі, весці разведку варожай абароны на правым беразе Дняпра ад Рэчыцы да Жлобіна.

У пачатку кастрычніка 1943 года ў штаб злучэння прыбылі прадстаўнікі камандавання фронта для каардынацыі дзеянняў партызанскіх атрадаў і брыгад з наступаючымі часцямі Савецкай Арміі. На пасадачную пляцоўку злучэння самалёты дастаўлялі зброю, узрыўчатку, медыкаменты.

Атрымаўшы ад камандавання фронта гэтую дапамогу, партызаны ўзмацнілі дзеянні на варожых камунікацыях, вывелі са строю чыгунку Гомель — Калінкавічы на ўчастку Рэчыца — Васілевічы. Брыгады імя Варашылава, імя Чапаева, «Бальшавік» надзейна закупорылі дарогі Рэчыца — Горваль — Шацілкі і Рэчыца — Чырвонае — Парычы, тым самым пазбавілі праціўніка магчымасці карыстацца імі.

Вялікую дапамогу аказвалі народныя мсціўцы камандаванню фронта ў зборы разведданых. Група іх з гомельскай партызанскай брыгады «Бальшавік» у раёне вёскі Берагавая Слабада захапіла варожую легкавую машыну. Афіцэры, якія ехалі ў ёй, у перастрэлцы былі забіты. Сярод трафеяў быў партфель з важнымі штабнымі дакументамі, аператыўная карта і сакрэтны загад камандуючага другой нямецкай арміяй. Яны мелі вялікую каштоўнасць для савецкага камандавання і былі неадкладна перапраўлены ў штаб 1-га Беларускага фронта.

Група партызан рэчыцкай брыгады імя Варашылава прабралася ў вёску Азершчына, дзе была раскватаравана нямецкая воінская часць, узяла там «языка» і даставіла ў штаб злучэння. «Языком» аказаўся капрал сапёрнай часці, якая ўзводзіла абарончыя збудаванні на правым беразе Дняпра.

Устаноўлены партызанамі кантроль над дарогамі Рэчыца — Горваль — Шацілкі і Рэчыца — Чырвонае — Парычы пазбавіў немцаў магчымасці манеўраваць войскамі, і яны спрабавалі адцясніць народных мсціўцаў ад гэтых камунікацый. У канцы кастрычніка гітлераўцы павялі наступленне на партызанскую зону на паўночны захад ад Рэчыцы. Завязаліся жорсткія баі.

З вялікімі стратамі праціўніку ўдалося часова адцясніць партызан, але ў пачатку лістапада яны зноў установілі свой кантроль над дарогамі. Члены Рэчыцкай партызанскай брыгады імя Варашылава пад камандаваннем М. П. Анікі на дарозе Рэчыца — Чырвонае — Парычы ў раёне вёскі Будка-Шыбенка зрабілі вялікі завал, замініравалі яго, з такім разлікам, каб немцы не змаглі яго разабраць.

У ноч з 14 на 15 лістапада байцы 1-га Беларускага фронта занялі станцыю Дземяхі па чыгунцы Гомель — Калінкавічы і на поўнач ад Дземяхоў у раёне вёсак Валадарск — Вузнаж аб'ядналіся з асноўнымі сіламі і штабам Гомельскага партызанскага злучэння.

З гэтага часу аж да вызвалення Гомеля існавала цеснае ўзаемадзеянне партызан злучэння з наступаючымі войскамі 1-га Беларускага фронта. Атрад імя Будзённага па загаду камандавання фронта захапіў і знішчыў нямецкую пераправу цераз Днепр каля вёскі Берагавая Слабада. Адступаючы з Рэчыцы, фашысты былі пазбаўлены магчымасці пераправіцца за Днепр для папаўнення групоўкі войск, якая ўтрымлівала Гомель.

З баямі і значнымі стратамі праціўніку ўдалося прабіцца да Горваля. Тут шлях да адступлення яму перагарадзілі партызанскія брыгады «Бальшавік», «Жалязняк», імя Панамарэнкі. Не стрымаўшы націску партызан, немцы занялі абарону і пачалі будаваць у Горвалі пераправу цераз Бярэзіну. Аднак завяршыць яе ім не ўдалося. 19 лістапада партызаны атакавалі праціўніка, знішчылі больш сотні гітлераўцаў і захапілі 83 аўтамашыны, у тым ліку цягачы, бронетранспарцёры, усюдыходы. Уся захопленая тэхніка была перададзена войскам 1-га Беларускага фронта.

З 20 па 26 лістапада партызаны выбілі ворага з населеных пунктаў Селішча, Баравікі, Якімава Слабада і ўтрымлівалі іх да падыходу наступаючых часцей Савецкай Арміі.

Пасля вызвалення абласнога цэнтра Гомельскае партызанскае злучэнне было расфарміравана. Больш шасці тысяч яго байцоў і камандзіраў ўліліся ў рады байцоў 1-га Беларускага фронта і працягвалі знішчаць ворага. А 8-я Рагачоўская брыгада, якая налічвала 2200 чалавек, працягвала дзейнічаць у тыле ворага да ліпеня 1944 года.

За 27 месяцаў барацьбы ў тыле ворага партызаны Гомельскага злучэння пры падтрымцы і дапамозе насельніцтва, пад кіраўніцтвам падпольных партыйных органаў — абкома і райкомаў партыі — пусцілі пад адхон 1302 эшалоны, падарвалі каля 30 тысяч рэек, знішчылі 14 танкаў, 13 бронемашын, 6 самалётаў, 1226 аўтамашын, 691 матацыкл, 150 кіламетраў сувязі, 33 воінскія склады, выратавалі ад угону ў фашысцкае рабства тысячы савецкіх людзей.

Такі ўклад партызан Гомельшчыны ў барацьбу савецкага народа супраць фашысцкай Германіі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

І. ПАКЛОНСКІ,
былы партызан рэчыцкай брыгады імя Варашылава.

ДАНІНА ПАМЯЦІ НАРОДНАЙ

Пахарашэла Рэчыца — цэнтральныя вуліцы ўпрыгожаны чырвонымі сцягамі, транспарантамі, маляўнічымі пано. Гасцінна сустрэў горад-працаўнік — цэнтр беларускіх нафтавікоў — воінаў-вызваліцеляў, якія сорак гадоў назад на працягу трох дзён вялі ў гэтым палескім гарадку на Дняпры цяжкія вулічныя баі, цаною вялікіх страт выбілі ворага з рэчыцкай зямлі. Больш 500 былых танкістаў, пехацінцаў, артылерыстаў, лётчыкаў, сувязістаў, прадстаўнікоў многіх праслаўленых «Рэчыцкіх» злучэнняў і воінскіх часцей, якія прыехалі сюды з усіх куткоў краіны, святкавалі разам з тысячамі гараджан і працаўнікоў раёна слаўны юбілей вызвалення ад фашысцкай акупацыі.

Ва ўсіх калектывах прадпрыемстваў і ўстаноў Рэчыцы адбыліся сардэчныя сустрэчы з ветэранамі. У школах, прафесіянальна-тэхнічных вучылішчах, зааветтэхнікуме былыя воіны-дняпроўцы правялі ўрокі мужнасці. На месцах захаванняў загінуўшых байцоў былі ўрачыста ўскладзены вянкі, гірлянды, букеты кветак. Ветэраны ў ганаровым шэсці прайшлі па вуліцы Савецкай ад парку Перамогі да гарадскога сквера, дзе адбыўся шматтысячны гарадскі мітынг.

Шматлюдныя мітынгі, урачыстыя ўскладанні вянкоў і гірляндаў да абеліскаў і брацкіх магіл адбыліся ва ўсіх буйных населеных пунктах раёна

НА ЗДЫМКУ: былыя члены экіпажа танка Т-34 Фёдар Аляксандравіч **КЛЯНКОЎ** (злева) і Фёдар Іванавіч **САРОКА** сярод моладзі пасля ўскладання вянкоў і кветак да пастамента з танкам, на якім яны прымалі ўдзел у вызваленні Рэчыцы.

Фота М. Бухаўца.